

Om en norsk statsborger kan anses som en EØS-arbeidstaker som kan gi avledet rett til utdanningsstøtte til familiemedlemmer

Dato og saksnummer: 10.10.2025 (2025/1393)

Publisert: 15.10.2025

Sist oppdatert: 16.10.2025

Oppsummering

Saken gjelder Klagenemnda i Lånekassens avslag på søknad om stipend til videregående utdanning i Sverige. Klageren er svensk statsborger og bor i Sverige, der foreldrene også bor. Spørsmålet i saken er om klageren har avledet rett til stipend fordi faren, som er norsk statsborger, arbeider i Norge, jf. forskrift om utdanningsstøtte § 8. Klageren fikk avslag begrunnet med at det ikke forelå et grenseoverskridende element.

Lånekassen kom i svaret på ombudets undersøkelse til at en norsk statsborger som arbeider i Norge, men bor i en annen EØS-stat, kan anses som en EØS-arbeidstaker etter forskrift om utdanningsstøtte § 8. Lånekassen tok ikke stilling til om klageren oppfylte de øvrige vilkårene for stipend, og det var heller ikke en del av Sivilombudets undersøkelser.

Lånekassen fant grunnlag for å omgjøre vedtaket og henvise saken til ny behandling. Sivilombudet er enig i Lånekassens vurdering og positive til oppfølgingen av saken.

Sakens bakgrunn

- (1) A (heretter klageren) er svensk statsborger og bor i Sverige. Faren er norsk, jobber i Norge, men bor også i Sverige.
- (2) Forskrift om utdanningsstøtte har regler om avledet rett til utdanningsstøtte til familiemedlemmer av statsborgere fra EØS- eller EFTA-land som arbeider i Norge. Klageren søkte 9. mai 2024 om stipend til videregående utdanning i Sverige for studieåret 2024-2025. Han mente han hadde avledet rett fra faren til utdanningsstøtte.
- (3) Lånekassen avslo søknaden i vedtak 2. juli 2024. Vedtaket ble stadfestet i Klagenemnda i Lånekassens vedtak 24. februar 2025. Klagenemnda begrunnet avslaget med at faren ikke hadde status som EØS-arbeidstaker når han som norsk arbeidet i Norge. Det forelå da ikke et grenseoverskridende element, selv om han bodde i og pendlet fra Sverige. Klageren hadde derfor, etter nemndas syn, ikke avledet rett til utdanningsstøtte. Lånekassen tok ikke stilling til om klageren oppfylte de øvrige vilkårene for rett til stipend.
- (4) A klagde 5. mars 2025 til Sivilombudet på klagenemndas vedtak.

Våre undersøkelser

- (5) Vi fant grunn til å undersøke saken nærmere med Lånekassen i brev 14. mai og 4. august 2025. Vi stilte spørsmål om klagerens søknad om studiestøtte kunne avslås med begrunnelse at det ikke forelå et grenseoverskridende element, særlig med henvisning til EU-dommen C-830/18.
- (6) I brev 10. september 2025 svarte Lånekassen at EU-dommen C-830/18 virker å gi søkeren rett til utdanningsstøtte som barn av EØS-arbeidstaker i Norge, jf. forskriften § 8. Lånekassen fant derfor grunnlag for å omgjøre vedtaket og henvise saken til ny behandling. Ved den nye behandlingen skal det forutsettes at vilkårene i forskriften § 8 er oppfylt.
- (7) Lånekassen tok i svaret til ombudet ikke stilling til om klageren oppfylte de øvrige vilkårene for stipend, og det var heller ikke en del av ombudets undersøkelser.

Sivilombudets syn på saken

Rettslige utgangspunkter

(8) Retten til utdanningsstøtte følger av utdanningsstøtteloven og forskrift om utdanningsstøtte (FOR-2020-04-15-798). Kapittel 2 i forskriften inneholder regler om krav til statsborgerskap og tilknytning til Norge. Norske statsborgere har rett til lån og stipend, jf. § 6. Statsborgere av andre land kan også på nærmere vilkår ha rett til lån og stipend etter §§ 7 til 9.

(9) Forskriften § 8 gjelder lån og stipend til statsborgere fra EØS- og EFTA-land som jobber i Norge. I første ledd første punktum står det:

«En statsborger fra et EØS- eller EFTA-land som er arbeidstaker i Norge, har rett til lån og stipend på samme vilkår som norske statsborgere.»

(10) Familiemedlemmene til den som har rett til utdanningsstøtte etter forskriften § 8 første ledd, kan ha en avledet rett til lån og stipend, jf. annet ledd. Etter bokstav b gjelder det blant annet for:

«barn eller barnebarn av arbeidstakeren eller arbeidstakerens ektefelle, dersom de er under 21 år, eller blir forsørget av arbeidstakeren eller arbeidstakerens ektefelle.»

(11) Retten til utdanningsstøtte for EØS-arbeidstakere og deres familie er blant annet basert på EU-forordningen (EU) nr. 492/2011 om fri bevegelighet for arbeidstakere, se særlig artikkel 7 nr. 2. Forordningen gjelder som norsk rett. Det følger videre av prinsippet om EØS-konform tolkning at norsk rett, så langt som mulig, skal tolkes i samsvar med EØS-retten, jf. Rt-2000-1811 (Finanger I). Bestemmelsene i forskriften må derfor tolkes i lys av EØS-retten.

(12) EU-dommen C-830/18 gjaldt en tysk statsborger som gikk på skole i Tyskland. Han bodde med familien i Frankrike. Begge foreldrene, som også var tyske statsborgere, jobbet i Tyskland. Eleven søkte om å få dekket kostnader til skoleskyss, men fikk avslag fordi det gjaldt et krav om at han måtte bo i det tyske distriktet som skulle dekke kostnadene. EU-domstolen la til grunn at eleven hadde avledede rettigheter fra foreldrene etter forordningen (EU) nr. 492/2011 artikkel 7 nr. 2. Det kan utledes av dommen at forordningen får anvendelse for

EØS-borgere som er arbeidstakere i landet der de er statsborgere, og bor i en annen EØS-stat, se særlig avsnittene 20-25.

- (13) Også reglene om fri bevegelighet i EØS-avtalen kan gi rettigheter til personer som jobber i hjemstaten, men bor i en annen EØS-stat, se blant annet Arnesen mfl., Oversikt over EØS-retten (2022), s. 208 i fotnote 583:

«Sak E-4/19 Campbell avsnitt 50 viser at kravet til grensekryssende element er tilfredsstilt der arbeidstakeren arbeider i hjemstaten, men bor i en annen EØS-stat.»

Om klagerens søknad kunne avslås begrunnet med at det ikke forelå et «grenseoverskridende element»

- (14) Spørsmålet i saken her er om klagerens søknad kunne avslås med den begrunnelse at det ikke forelå et «grenseoverskridende element» fordi klagerens far, selv om han bodde i Sverige, var norsk og arbeidet i Norge.
- (15) Forordningen (EU) nr. 492/2011 og reglene om fri bevegelighet i EØS-avtalen gir rettigheter til personer som arbeider i landet der de er statsborgere, men bor i en annen EØS-stat, jf. blant annet den nevnte EU-dommen C-830/18. Dette innebærer at klagerens søknad ikke kunne avslås begrunnet med at det ikke forelå et grenseoverskridende element. Lånekassen har i svaret på vårt undersøkelsesbrev lagt til grunn det samme.
- (16) Ombudet presiserer for ordens skyld at vi i uttalelsen her ikke har tatt stilling til hva som gjelder for norske statsborgere som både bor og arbeider i Norge.

Konklusjon

- (17) Sivilombudet er kommet til at klagerens søknad om stipend til videregående utdanning ikke kunne avslås med den begrunnelse at det ikke forelå et grenseoverskridende element. Om klageren ellers oppfyller vilkårene for stipend, har ombudet ikke tatt stilling til.
- (18) Ombudet er positiv til at Lånekassen har omgjort klagenemndas vedtak og henvist saken til ny behandling. Saken gir ikke grunn til videre oppfølging av ombudet nå.

